

Mariana MOGOȘ
University „Dunărea de Jos”, Galați

VALORI EXPRESIVE ALE CUVINTELOR FORMATE PRIN CONVERSIUNE

Summary: The procedures for the formation of new words in Romanian demonstrate the living character of the Romanian language, the mechanisms by which the derivation, composition and conversion processes are regulated by certain laws. The present paper briefly defines these processes, focusing mainly on a very productive phenomenon in Romanian, namely conversion. Thus, the different passages from one class to another of the words in the vocabulary of the Romanian language are described, as well as brief observations, as far as the available space, for the passage of each class. Adjectivization, substantivization and adverbialization are presented as the phenomena that offer the highest productivity for enriching the vocabulary of the Romanian language by changing the grammatical value, and then analyzing some such words from the perspective of stylistics in the text *Memento mori*, by Mihai Eminescu.

Keywords: derivation, composition, change of grammatical value.

Limba este un organism viu, ce evoluează de la o etapă istorică la alta, schimbându-se rapid, activ și continuu. Procedeele de formare a cuvintelor în interiorul limbii adaugă constant cuvinte noi vocabularului, derivarea, conversiunea și compunerea având mecanisme interne ce funcționează după anumite legi.

Conform *Enciclopediei limbii române*, derivarea reprezintă „principalul procedeu de formare a cuvintelor în română, ca și în latină și în celelalte limbi romanice.”(1) Aceeași lucrare împarte derivarea ca fiind afixală (sau progresivă), cu prefixe sau sufixe, parasintetică, regresivă, imediată (sau improprie).

Compunerea apare ca un alt procedeu de îmbogățire a vocabularului în limba română, definită fiind ca *îmbinare a unui cuvânt sau a mai multor cuvinte / unități lexicale*. Cuvintele compuse sunt definite ca unități rezultate din îmbinarea și sudarea definitivă (sau în stadii foarte avansate) a două (cel mai adesea) sau mai multe cuvinte simple, care și-au pierdut total individualitatea formală și semantică. Cuvintele compuse funcționează în limbă ca o singură unitate lexico-gramaticală, cu trăsături distincte în raport cu unitățile din care s-au format.

Conform *Enciclopediei limbii române*, conversiunea vizează în general trecerea de la o parte de vorbire la alta, acest tip de conversiune având și cea mai mare productivitate. În alte cazuri conversiunea constă în trecerea la o altă clasă lexico-morfologică. Substantivizarea și adverbializarea substantivelor este zona cu cea mai mare productivitate din cadrul conversiunii.

Termenul de *conversiune* provine din limba latină, unde înseamnă *rotire, schimbare, răstunare*, și este definit de lexicologi ca un procedeu ce îmbogățește limba. În același timp, fiind vorba de o *schimbare a valorii gramaticale*, practic, procedeu poate fi definit ca unul gramatical, de aceea e definit de *Dicționarul de termeni lingvistici* ca

„schimbare a clasei lexico-gramaticale a unui cuvânt, a valorii sale lexicale și gramaticale (a caracteristicilor lexicale, morfologice și sintactice); trecere a unui cuvânt de la o clasă de cuvinte la altă clasă de cuvinte prin modificarea (sau nemodificarea) formei, prin schimbarea (sau neschimbarea) sensului, prin schimbarea clasei morfologice și a funcțiilor sintactice” [2].

Denumit de Iorgu Iordan *transpoziție lexico-gramaticală* și de Gheorghe Constantinescu Dobridor *derivare improprie*, procedeu creează cuvinte ce se formează prin substantivizare, adjectivizare, adverbializare, interjecționalizare, conjuncționalizare, prepoziționalizare. Trecerile unui cuvânt de la o clasă la alta pot fi consacrate, stabile (cum ar fi metalimbajul sau substantivizarea prin articulare), ocazionale sau limitate contextual (se întâmplă des în operele literare).

Adjectivizarea este definită ca „tip de schimbare a clasei morfologice a cuvintelor al cărui specific este trecerea în clasa adjectivului” (3). Trecerea este marcată sintactic (prin apariția în contexte specifice clasei adjectivale) și morfologic (prin acord, categoria comparației și a intensității). Pot fi adjectivate substantive (adjectivizarea substantivului mai purtând și numele de *antmetrie*), verbe (modurile nepersonale fiind mai ușor de adjectivat datorită lipsei persoanei), pronume (adjectivizarea pronumelor impunând acestora un comportament asemănător adjectivelor calificative) - pronumele posesiv, mai ales, având o puternică funcție stilistică. Adverbul, care exprimă o constanță modală poate fi și el adjectivat, obținând astfel posibilitatea de a se declina. Numeralul, deși nu se adjectivizează, capătă valoare de adjectiv, atunci când determină un substantiv.

În ceea ce privește substantivizarea, Valerica Sporiș notează în studiul intitulat *Valori expresive ale conversiunii. Substantivizarea* că procedeu are efect stilistic, cuvintele formate prin conversiune putând să reprezinte idei și noțiuni atât de diverse, pe cât își dorește emițătorul. În procedeu de conversiune se poate substantiviza adjectivul, care se detașează de însușirea pe care o denumește transformând-o într-un *obiect independent*. De asemenea, poate fi substantivizat verbul, cu precădere

modurile nepersonale fiind supuse conversiunii. Prin substantivizare pronumele își înușește capacitatea de a denumi o entitate ce poate fi mai mult sau mai puțin concretă. Utilizat cu precădere în proverbe și zicători și adverbul poate fi substantivizat, având de cele mai multe ori sensuri abstracte.

O altă clasă morfologică eterogenă este cea a adverbului, calitatea acestuia permițând multor altor clase morfologice să fie susceptibile adverbializării. Astfel, pot fi adverbializate substantive, adjective, pronume, numerale, verbe și chiar conjuncții și prepoziții.

În ceea ce privește valorile stilistice ale acestor cuvinte formate prin conversiune, în limbajul poetic pot fi identificate multiple posibilitățile de redare a acestora. Vom prezenta în continuare doar câteva din figurile poetice alcătuite din cuvinte ce au trecut prin procedeul de schimbare a clasei gramaticale, în opera *Memento mori*, de Mihai Eminescu.

Încă din primul vers își face apariția procedeul de conversiune – *Turma visurilor mele eu le pasc ca oi de aur*. În cazul adjectivizării pronumelui posesiv *mele*, un transfer al valorii morfologice des întâlnit în operele lirice, întrucât devin o marcă lexico-gramaticală specifică a eului liric, adică a exprimării directe a sentimentelor specifice lirismului subiectiv.

Un alt vers din textul amintit – *Când în straturi luminoase basmele copile cresc* – evidențiază adjectivizarea substantivului. În *basmele copile*, substantivul *basm*, care trimite la ideea de feeric, de fantezie, prin adjectivizare ajunge să exprime o însușire. Fapt lingvistic rar, de altfel, adjectivizarea substantivului actualizează trăsăturile semantice ale noțiunii exprimate inițial de substantivul supus conversiunii.

Alta-i lumea cea aievea, unde cu sudori muncite/ Te încerci a scoate lapte din a stânței coaste seci. Modurile verbale imprimă o viziune subiectivă faptului descris, în cazul limbajului poetic pe cea a eului liric. Având în vedere că participiul *muncit* este lipsit de persoană și de număr, transformarea lui în adjectiv este facilă.

În concluzie, procedeul conversiunii generează nenumărate valori stilistice în operele poetice, prin forțe sugestive părțile de vorbire generând fapte de expresivitate artistică și lingvistică.

NOTE:

- [1]. *Enciclopedia limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – A. Rosetti”, Coordonator Marius Sala, Ediția a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 2006, p. 172.
- [2]. Gheorghe Constantinescu Dobridor, *Dictionar de termeni lingvistici*, București, Editura Teora, 1998, p. 74.

- [3]. Angela Bidu-Vrânceanu, *Dictionar de stiinte ale limbii*, Editura Științifică, București, 1997, p.26.

BIBLIOGRAFIE:

- Antofi Simona, GENERAL DICTIONARY OF ROMANIAN LITERATURE - OBLVERSE AND REVERSE CRITICAL RECEPTION, în Oana Cenac (coord., edit.), International Conference of Common Vocabulary/Specialized Vocabulary: Manifestations of Creativity of Human Language, 6-7 iunie 2014, publicate în volumul MANIFESTARI ALE CREATIVITATII LIMBAJULUI UMAN, 2014, p. 13-19, Accession Number WOS:000378446400001.
- Bidu-Vrânceanu, Angela, 1997. *Dictionar de stiinte ale limbii*, București, Editura Științifică.
- Cenac Oana, *Manifestări ale creativității limbajului uman*, Casa Cărții de Știință, Cluj Napoca, Romania, Romania, 2014, ISBN 978-606-17-0623-5, p. 178-187, Accesion Number: WOS: 000378446400018, IDS Number: BF0BG: https://apps.webofknowledge.com/Search.do?product=WOS&SID=T2dthUa4LBY98y5gyNI&search_mode=GeneralSearch&prID=d556ad3b-0edc-4579-8b72-c4f147a0ec8b
- Dobridor, Gheorghe Constantinescu, 1998. *Dictionar de termeni lingvistici*, București, Editura Teora.
- Ifrim, Nicoleta, *Theoretical Aspects of Identity Discourse in Post-totalitarian Cultures*, Conferința Internațională **Paradigma discursului ideologic (PID 4)**, 31 mai-1 iunie 2012, Facultatea de Litere, Galați, în [Procedia-Social and Behavioral Journal](#) (ISSN: 1877-0428) (ISSN: 1877-0509), vol.63/2012 ELSEVIER (www.elsevier.com) indexată ScienceDirect, Scopus, Thomson Reuters Conference Proceedings Citation Index (ISI Web of Science), p.35-40, DOI 10.1016/j.sbspro.2012.10.007, <http://www.sciencedirect.com/science/journal/18770428/63/supp/C>, WOS:000361477200006 (indexare ISI)
- Sala, Marius, 2006. *Enciclopedia limbii române*, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan - A.Rosetti”, Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic.
- Sporiș, Valerica, *Valori expresive ale adjectivizării*
- Sporiș, Valerica, *Valori expresive ale adverbializării*
- Sporiș, Valerica, *Valori expresive ale substantivizării*

NOTE DESPRE CONTRIBUTORI

Iuliana Petronela BARNA is a PhD Associate Professor with „Dunărea de Jos” University of Galați, Faculty of Letters and a doctoral candidate in Motor Learning Sciences (since 2014). She has published more than 50 scientific papers, presented at various national and international conferences. She has been a member and a trainer in more national research and development projects. She has co-authored the following volumes: *Psihopedagogia jocului* [Psychopedagogy of Games, (Editura Fundației Universitare „Dunărea de Jos”, Galați, 2006), *Îndrumar metodic pentru practică pedagogică* [Methodological Guidelines for Pedagogical Training, Editura Fundației Universitare „Dunărea de Jos”, Galați, 2006), *Tactul pedagogic și tactul social* [Pedagogical Tact and Social Tact, (Editura Didactică și Pedagogică, R.A., 2011). She was a member of the research team of the Romanian Academy - “George Călinescu” Institute of Literary History and Theory. Her fields of expertise are Fields of expertise: philology, didactics, pedagogical training in preschool education, physical therapy and leisure activities, social integration through kinetic and leisure activities of the people with special educational needs, theology.

Contact: iuliabarna@yahoo.com

Elena BOTEZATU est assistante à l'Université "Dunărea de Jos" de Galați, Faculté des Lettres, Philologie, Langue et littérature, qui s'intéresse à l'étude du théâtre roumain après la Seconde Guerre mondiale. Son travail de recherche traite, en gros, du théâtre dans sa diversité (le théâtre de l'absurde, ses orientations actuelles, les réflexions des auteurs dans la pièce etc.). Ses travaux récents portent sur les débuts de la formule dramatique, mais aussi sur la façon dont ceux-ci ont évolué dans l'entre-deux-guerres et l'après-guerre.

Contact : elena87i@yahoo.com

Loredana-Liliana BUZOIANU is a PhD assistant at the Faculty of Letters, „Dunărea de Jos" University in Galati. She is the author of two books on Romanian morphology and she twenty articles on linguistics.

Contact: buzoianuloredana@yahoo.com

Oana Magdalena CENAC is a PhD assistant professor with the *Literature, Linguistics and Journalism Department* of the *Faculty of Letters, Dunărea de Jos University of Galați, Romania*. She is particularly interested in the field of Romanian lexicology, semantics, morphology and syntax. She published four books and articles in various Romanian and foreign journals. She coordinated four International Conference Proceedings *General Lexicon / Specialized Lexicon* (2012, 2014, 2015, 2016) and a volume *In honorem Stelian Dumistrăcel* (2017). She is chief-editor of the linguistic journal *General Lexicon / Specialized Lexicon*, indexed EBSCO, MLA, CEEOL and Fabula. She is also an associate researcher with „George

Călinescu" Institute, Romanian Academy and she is co-author at *Cronologia vieții literare românești* (1965-1970).

Contact: [oanacenac@yahoo.com](mailto: oanacenac@yahoo.com)

Georgeta Pompilia COSTIANU CHIFU is currently a candidate for a PhD at the Doctoral School of Social Studies from „Dunărea de Jos” University of Galati, Faculty of Letters.

Contact: [pompiliacos@yahoo.com](mailto: pompiliacos@yahoo.com)

Ana-Elena COSTANDACHE is a lecturer of French Department, Faculty of Letters, “Dunărea de Jos” University of Galati. She teaches seventeenth and eighteenth-century French literature. Her research interests cover the fields of French literature (17th-18th century and 20th-21 century literature). She published many articles, most of them focused on French and Romanian literature. From among the titles: *Forms and Techniques of Writing and Translating in the 19th century: Cultural and Linguistic Patterns*, *Promoteurs des traductions en langue roumaine dans la première moitié du XIXe siècle*, *La femme et ses représentations dans les poèmes préromantiques roumains*, *La logique du langage dans les pièces d'Eugène Ionesco: “Jacques ou la soumission”, “L’Avenir est dans les œufs”, Romantisme européen et romantisme roumain au XIXe siècle*.

Contact: [elena.costandache@ugal.ro](mailto: elena.costandache@ugal.ro)

Selena CULACHE is currently a candidate for a PhD at the Doctoral School of Social Studies from „Dunărea de Jos” University of Galati, Faculty of Letters.

Contact: [selenacostea@yahoo.com](mailto: selenacostea@yahoo.com)

Nicoleta IFRIM is a PhD Professor with „Dunărea de Jos” University of Galați, Faculty of Letters, Department of Literature, Linguistics and Journalism. She is the sole author of two volumes (*Fractality and literary discourse. Hypostases of a new theory of reception* and *Cultural identity and European integration. Critical perspectives on the Romanian identity discourse in the post-December period*) and co-author of two volumes *Forms and territories of literature and contemporary critical discourse* and of *The Chronology of the Romanian literary life. The post-war period* (vol. IV-VIII). Her research activity includes an important number of studies, articles and reviews published in various national and international scientific journals.

Contact: [nicoleta.ifrim@ugal.ro](mailto: nicoleta.ifrim@ugal.ro)

Mariana MOGOȘ is currently a candidate for a PhD at the Doctoral School of Social Studies from „Dunărea de Jos” University of Galati, Faculty of Letters.

Contact: [mem200633@yahoo.com](mailto: mem200633@yahoo.com)